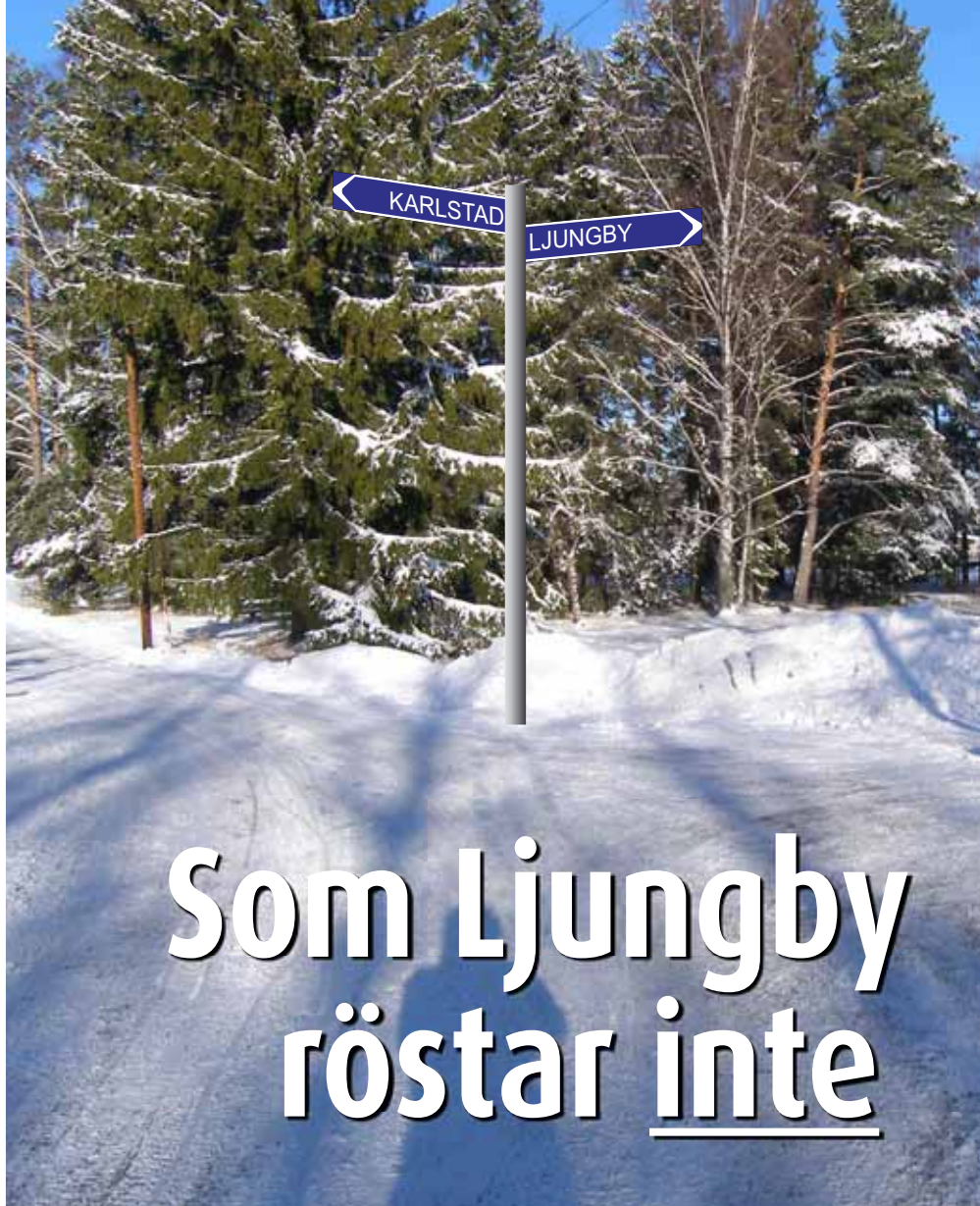

I början av 1970-talet myntades uttrycket "Som Ljungby röstar, röstar Sverige". Uttrycket lever fortfarande kvar. Detta trots att det är i Karlstad som röstfördelningen mest liknat valresultatet vid de senaste riksdagsvalen.

I filmens värld får opinionsundersökare sällan någon framträdande roll. Till undantagen hör Magic Town från 1947 med James Stewart i huvudrollen som den amerikanske opinionsundersökaren Rip Smith. Rips verksamhet går dåligt fram till den dag då han upptäcker staden Grandview. Staden visar sig nämligen till sin sammansättning vara en exakt återspeglning av USA. Genom att endast mäta opinionen där lyckas Rip få en bra uppfattning om opinionen i hela USA. På så vis lyckas han för en billig penning få träffsäkra prognoser om utfallet i de amerikanska presidentvalen.

Den svenska motsvarigheten till filmens Grandview är den småländska kommunen Ljungby. I början av 1970-talet myntade journalisten Dieter Strand uttrycket "Som Ljungby röstar, röstar Sverige". Han hade kommit till den slutsatsen efter att ha studerat hur invånarna i olika kommuner röstat i ett antal riksdagsval. Uttrycket har etsat sig fast, och det dyker fortfarande upp lite då och då. Detta trots att det var länge sedan Ljungbys väljare återspeglade hela väljarkåren.

Vid 1968 års val till riksdagen skilde det inte mycket mellan hur rösterna fördelades i Ljungby och hur de fördelades i hela landet. Redan vid nästa riksdagsval var dock skillnaden betydande. Förändringen hade sin grund i de kommunsammanslagningar som var vanliga vid den tiden. Ljungby kommun slogs ihop med andra kommuner och kom på så vis att innefatta mer landsbygd. På den landsbygd som tillkom var centerpartiet mycket starkare

Som Ljungby röstar inte

Blicken bör riktas mot Karlstad för att få träffsäkra prognoser om röstfördelningen vid nästa riksdagsval.

än i centrala Ljungby, och det påverkade röstfördelningen i kommunen.

Sedan dess har röstfördelningen i Ljungby avvikit från övriga riket. Om vi för riksdagsvalet 2002 rangordnar alla kommuner efter skillnaden mellan rösternas fördelning i respektive kommun och i hela landet återfinns vi Ljungby först på 179:e plats. Som Ljungby röstar, röstar med andra ord inte Sverige.

Om det inte är mot Ljungby vi ska rikta blicken för att få en avspeglning av riket, vart ska vi då rikta den? Den kommun där röstfördelningen vid riksdagsvalet 2002 mest liknade valresultatet var Karlstads kommun. I genomsnitt avvek de sju riksdagspartiernas andel av rösterna i Karlstad från den totala andelen med 0,4 procentenheter. Även om vi ser till ett genomsnitt av de tre senaste valen är det fortfarande Karlstad som är mest likt hela Sverige. Uttrycket borde därför numera vara: "Som Karlstad röstar, röstar Sverige".

Förutom Karlstad har Kalmar och Halmstad de senaste riksdagsvalen haft resultat som liknar rikets. De tre kommunerna har också en hel del annat gemensamt. De är storleksmässigt ganska lika med mellan 60 000 och 90 000 invånare, och i alla tre kommunerna är tätorten också länets residensstad. Det innebär att länsstyrelsen för respektive län har sitt huvudsäte där. Även landstingens centrala förvaltning har förlagts dit.

Om vi istället ser till vilka kommuner där röstandet skiljer sig mest från övriga landet finner vi Danderyd, Lidingö och Täby. I Danderyd, där avvikelserna vid det senaste riksdagsvalet var störst, fick moderaterna över 45 procent av rösterna och socialdemokraterna 11 procent. Det kan jämföras med de 15 procent som moderaterna fick i riket totalt sett och de 40 procent som socialdemokraterna fick. Även i Lidingö och i Täby fick moderaterna en betydligt större andel, och socialdemokra-

Filmtips

Magic Town
(1947, regi: William A. Wellman)

röstar, Sverige

bland de högsta andelarna högskoleutbildade personer i befolkningen.

Det är även möjligt att göra motsvarande jämförelser på en lägre geografisk nivå än kommuner. Vid val är varje kommun indelad i valdistrikt, vilket är den minsta geografiska indelningen. Till varje valdistrikt hör en vallokal. I ett medelstort valdistrikt finns mellan 1 200 och 1 800 personer med i röstlängden.

Det valdistrikt som vid 2002 års riksdagsval mest liknade hela Sverige ifråga om röstfördelning heter Sankt Nikolai 1. Det ligger i Halmstad kommun, en kommun som även i sin helhet liknar övriga landet i det avseendet. De knappt 1 500 personerna i Sankt Nikolai som röstade i riksdagsvalet 2002 gjorde det i stort sett som den svenska väljarkåren i sin helhet. Den genomsnittliga avvikelsen per riksdagsparti uppgick till 0,6 procentenheter. Det är mycket nära det slutgiltiga valresultatet även om det är lite större skillnad än vad som var fallet i Karlstads kommun.

I andra änden av skalan finns de valdistrikt där röstfördelningen avvek som mest från valresultatet. De tre distrikt där skillnaderna var störst återfinns alla i Danderyd kommun. I det distrikt som avvek mest fick moderaterna, folkpartiet, kristdemokraterna och centerpartiet tillsammans 96 procent av rösterna.

Hur gick det då för James Stewarts karaktär Rip Smith och för invånarna i Grandview? Som vanligt vann Stewart sitt hjärtas dam. I den här filmen råkade dock damen ifråga vara journalist, och hon avslöjade i en tidningsartikel hur han kunde göra så träffsäkra valprognoser. Det medförde att fler opinionsinstitut började läsa av opinionen på samma sätt och att landets blickar fästes på den lilla staden.

När invånarna i Grandview blev medvetna om sina åsikters genomslag började de mer noggrant tänka igenom sina beslut

terna en lägre andel, än i landet som helhet.

Danderyd, Lidingö och Täby är alla kommuner i närheten av Stockholm, och de urskiljer sig även i andra avseenden än vad gäller röstning. De har de högsta genomsnittliga förvärvsinkomsterna av alla kommuner, och de har även de högsta andelarna hushåll som betalar förmögenhetsskatt. De tre kommunerna har också

Absoluta avvikelser vad gäller röstfördelning för riksdagspartier i riksdagsvalet 2002 i förhållande till riket totalt. De 5 kommuner som ligger närmast respektive längst ifrån röstfördelningen i riket totalt

DE 5 NÄRMST			DE 5 LÄNGST IFRÅN		
Placering	Kommun	Avvikelse i %-enheter	Placering	Kommun	Avvikelse i %-enheter
1	Karlstad	0,4	286	Överkalix	7,2
2	Växjö	0,8	287	Vellinge	8,5
3	Halmstad	0,8	288	Täby	9,0
4	Falun	1,0	289	Lidingö	9,6
5	Kalmar	1,0	290	Danderyd	11,9

Med avvikelse avses den genomsnittliga absoluta avvikelsen för riksdagspartierna i förhållande till röstfördelningen i riket totalt.

Källa: SCB:s valstatistik.

Författare

Richard Öhrvall

arbetar med demokratistatistik vid SCB och ingår i Valfärdsredaktion.

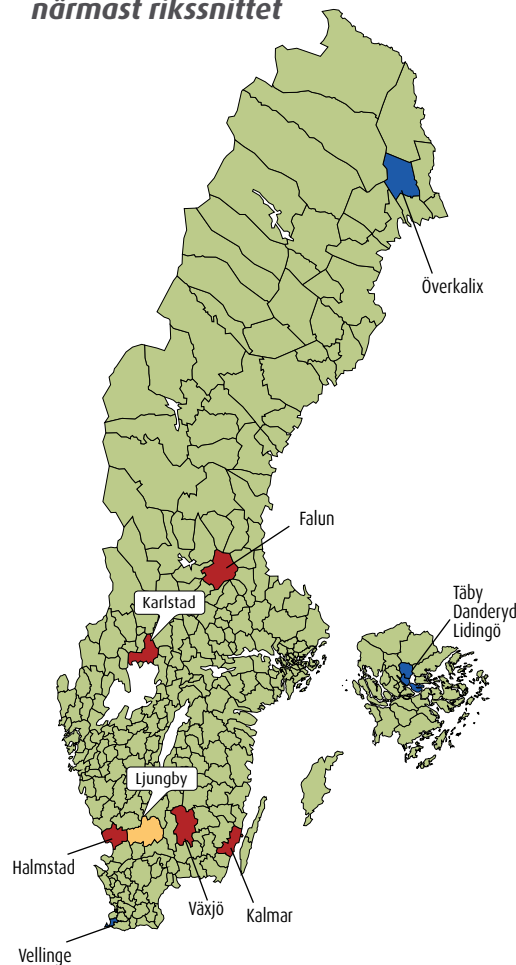
tfn: 08-506 941 58

e-post: richard.ohrvall@scb.se

och ståndpunkter. Stadens bibliotek började utnyttjas allt oftare. Den ökade kunskapen i olika samhällspolitiska frågor ledde till att åsikterna allt mer började avvika från dem som rådde i övriga landet. Till slut visade opinionsmätningarna, baserade på invånarna i Grandview, att en kvinna skulle vinna det kommande presidentvalet. Något som medförde att staden blev utskrädd i hela USA – att en kvinna skulle kunna väljas till president i 1940-talets USA var naturligtvis helt otänkbart.

Mellanstora residensstäder närmast rikssnittet

Värmländska Karlstad återspeglar numera bättre än småländska Ljungby hela riket när det gäller röstfördelningen vid riksdagsval.